

Katie Curtin

Women in China

Pathfinder Press, Inc., New York 1975, 95 stranica

Revija za sociologiju, God. VI, 1976 (2—3, travanj—rujan): 111—113

Studija Katie Curtin raščlanjena je na ova poglavlja: *Položaj žene u starom društvu, Rani pokret za ravnopravnost, KP i ženski pokret prije 1949, Politika prema ženama nakon revolucije, Žene i naobrazba, Žene i rad, Žene i rukovođenje, Žene i politika, Pobačaji, kontrola rađanja i seksualnost, te Zaključci*. Sažetost i zanimljivost teksta povećava interes čitatelja za ovaj relativno slabo poznat problem u Kini.

Revolucionarna previranja u Kini uzrokovala su i duboke promjene u strukturi kineske obitelji, a time i u položaju žene. Tradicionalni, podređeni položaj sve je više postojao stvar prošlosti, ali zbog njegove ukorijenjenosti put mijene nije bio lagan.

U tradicionalnoj kineskoj kosmologiji svijet je sastavljen od dva komplementarna elementa: *YIN* — ženskog, koji označava tamne, slabe, neodlučne, pasivne i nepouzdanе stvari, te *YANG* — muški, za svijetlo, jako i aktivno.

Društveni položaj žene bijaše malo bolji od položaja robova — govorilo se da žena u svom životu prolazi kroz tri razdoblja: u prvom je pod autoritetom oca, zatim muža, a ako joj muž umre postaje podređenom svom sinu.

Obvezivanje (bounding) ženske noge, uvedeno u 10. stoljeću, širom Kine smatralo se znakom otmjenosti. Ta, kako je autorica naziva, barbarska rabota bila je veličana i romantizirana, iako je njen osnovni smisao sadržan u poslovi, koja odprilike znači: *Stopala su smanjena ne da bi bila lijepa, nego da bi spriječila žene da izlaze iz kuće*. Brakovi nisu sklapani na temelju uzajamne privole. Većinom su ih ugovarali roditelji preko ženidbenog posrednika. Uloga žene u tako sklopljenoj zajednici svodila se na podizanje muške djece, »da bi se očuvalo prezime obitelji i pomoć u poslu«. Ako bi taj zahtjev ostao neispunjen, muž je imao pravo da otjera ženu. Muškarac je mogao imati više žena, ali je žena mogla imati samo jednog muža. Ako bi ostala udovica nije se smjela preudati.

Neki pisci, doduše, tvrde da Kineskinje češće drže moć u svojim rukama, nego što su vlasništvo muža. Jedan od predstavnika ove teorije, *Hu Shih* — filozof iz prve polovice ovog stoljeća — tvrdi čak da se niti jedna zemlja ne može usporediti s Kinom po broju papučara. Autorica smatra, da je ponavljanje tog stajališta u mnogim zemljama imalo za cilj maskiranje stvarnog stanja. Naime, kada žene i imaju neka prava, ta se odnose samo na ženske članove obitelji (mlađe), a sve žene

zajedno podređene su volji muškarca. Samo povremeno, veoma snažna žena preuzet će kontrolu i nad muškim članovima, ali će stvarna moć uvijek ostati u muškim rukama.

Suprotno popularnom mitu, kinesko je domaćinstvo obično imalo oko 5 članova, jer je siromašni seljak rijetko mogao imati više od jedne žene. Samo bogati seljaci i lokalni veleposjednici imali su onoliko žena koliko su mogli izdržavati, a sinove, rođene u ovim vezama koristili su kao bazu svoje političke karijere. Uz to se svojatali i pravo nad ženama podređenih.

Stavovi prema ženama nisu bili svugdje jednaki; dok su na sjeveru postojale duboke predrasude protiv ženskog rada u polju, na jugu to nije bio slučaj. Položaj je žena i inače na jugu bio manje nesnosan nego na sjeveru. Postojale su i slavne i obrazovane žene, obično kćeri školovanih ljudi, koje su njihove obitelji naučile čitati i pisati i dale im humanističku naobrazbu. Tako u Kini postoji tradicija ženske poezije. Zanimljiv je podatak, da je samo u doba vladavine zadnje dinastije (1644—1911) čak 1.000 žena ostavilo pisanu poeziju. Međutim, to su bili iznimni slučajevi.

Mlade žene bijahu važan faktor revolucionarnih gibanja. Godine 1908. na tisuće studentica pridružilo se demonstracijama u Kantonu, a kada je 1911. izbila revolucija vodile su borbu za pravo ratovanja.

Od tada slični su događaji slijedili jedan za drugim:

— Godine 1912, kada je ustanovljena republika, grupa ženskih predstavnica podnijela je molbu Privremenom parlamentu za dodjelu jednakih prava. Ignorirane, jurišale su na Parlament, lupajući prozore i napadajući stražare. Iste godine raspuštene su ženske armije, jer je nova vlada smatrala ženski pokret — prepoletnim!

— Godine 1916. novoustanovljena Kineska renesansa izazvala je snažan ideološki napad na strukturu obitelji, tražeći za ženu ekonomsku nezavisnost, pravo izbora bračnog partnera i pravo na ponovno sklapanje braka.

— Godine 1919. pojavila su se dva ženska časopisa.

— Godine 1920. žene iz Changska sudjeluju u demonstracijama tražeći slobodu udaje i osobnu slobodu.

— Godine 1921. ženska organizacija Hunan, poznatija pod nazivom »gibanje za pet zahtjeva«, traži za žene pravo glasa, pravo zapošljavanja u uredima, pravo na obrazovanje, pravo rada i pravo samoodlučivanja u braku.

— Godine 1922. na 28 univerziteta i koledža studirale su studentice.

— Godine 1922. u Pekingu je osnovana sufražetska asocijacija. Kolovoza iste godine osnovana je još borbenija grupa — Liga za ženska prava. U Pekingu i Šangaju osnovano je više organizacija za kontracepciju i kontrolu rađanja.

— Žene su odigrale važnu ulogu u razvoju sindikalnog pokreta ranih 20-tih godina. Godine 1923. u Šangaju 20.000 radnica predionice svile štrajkalo je zahtijevajući 10-satni radni dan uz povećanje nadnice za 5 centi dnevno. Dvije godine kasnije 14.000 žena opet je štrajkalo u industriji svile.

— Od 1924. u Kini se slavi svake godine Međunarodni dan žena.

— Osim viših plaća žene su zahtijevale medicinsku njegu i plaćeni porodiljski dopust.

Promijenjena uloga žena odrazila se i u zakonima. Od godine 1915. sudovi su počeli prihvaćati mogućnost slobodnog stupanja u brak te posjedovanja odvojene imovine.

Povijest odnosa KP prema borbi za žensku emancipaciju dijeli se na dva razdoblja: prije 1927. i nakon 1927. U prvom razdoblju ženski se pokret tretirao kao saveznik na putu u socijalizam, a kada su ženama formalno zakonom zajamčena

RECENZIJE

prava, došlo je do oklijevanja i sumnji u njihovu ispravnost, jer je u sukobu s tradicijom dolazilo do mnogih ličnih drama — muškarci su se osjećali pogođeni, jer su osim žene mogli izgubiti i posjed. Starije su žene, opet, bile zaplašene zbog mogućnosti gubitka kontrole nad snahama i kćerima. U nekim pokrajinama otpor je bio tako žestok da su izvršeni masovni pokolji žena, ili su žene koje nisu bile kadre ostvariti svoja prava vršila masovna samoubojstva. Prema Ču En Laju samo u prvoj polovici 1951. 10.000 žena je počinilo samoubojstvo zbog porodičnog ugnjetavanja.

Čak je bilo slučajeva ubijanja ženskih aktivista poslanih u sela da upoznaju ljude s novim zakonima. Neke su ubili seljaci, a neke njihovi očevi zbog borbe protiv tradicionalnih običaja. Taj pritisak ogorčio je mnoge članove KP, tako da su isprva odbijali primjenu zakona.

Pored opisivanja činjenica neposredno vezanih za ženski pokret, u knjizi se često spominje i tadašnja politička situacija u Kini te odnosi s vanjskim svijetom, osobito SSSR-om i utjecaji koji su iz toga proizašli.

Kina nam, tako, zahvaljujući ovom djelu, postaje barem nešto poznatija.

Lenga Cvitanović